

Fælles anbefalinger vedr. plastik

Det Økologiske Råd, Danmarks Naturfredningsforening,
WWF Verdensnaturfonden og Plastic Change.

plastic change

Danmark har meget at vinde ved at gå forrest på plastikdagsorden, og vores nationale handlinger kan blive en foregangsmodel på både europæisk og globalt niveau. Vi glæder os over, at der i Forståelsespapiret, i forbindelse med regeringsdannelsen, er prioriteret en indsats for reduktion i plastikforbruget¹, og dermed mindske plastikforurening samt spild af ressourcer. Ligesom vi glæder os over, at der lægges op til en plastikafgift samt et forbud mod uddeling af gratisposer.

Samtidig anbefaler og lægger vi op til, at den tidligere regerings plastikhandlingsplan skal følges op med effektive virkemidler, afsættelse af et betydeligt større beløb end 50 mio. kr over 4 år, samt konkrete initiativer, hvor afgifter bliver et helt centralt instrument. Vi skal ikke alene se på plastik, men på hele vores ressourceforbrug. Der skal sættes gang i en systemisk omstilling, hvor vi ikke blot erstatter plastik med andre materialer, men reelt reducerer vores forbrug, og dermed sænker vores miljø- og klimabelastningen. Vi foreslår en differentieret afgiftsstruktur på unødvendig og uhensigtsmæssig brug af materialer og emballager. En afgiftsstruktur, der skal stimulere omstillingen til en cirkulær økonomi, som fremmer reduktion ved øget fokus på genbrug og genbrugssystemer, bedre kvalitet i genanvendelse samt en reduktion i affaldsforbrænding og deponering. Provenuet fra en sådan afgiftsstruktur kan være med til at understøtte den nødvendige omstilling til cirkulær økonomi.

Vores vigtigste anbefalinger til jer som politikere er at fokusere på følgende indsatser:

- Produkter og Emballage: Etablering af en differentieret afgiftsstruktur, der understøtter en overordnet reduktionsdagsorden ved design til genbrug og genanvendelse uden problematiske kemiske stoffer.
- Infrastruktur og Systemer: Udvikling af en national plastikaffalds forebyggelsesplan med fokus på en overordnet reduktionsdagsorden samt investere i og afprøve nye systemer, der skal cirkulere produkter og emballager.
- Plastikforurening - viden og dokumentation: Øget fokus på manglende viden om plastikforureningens miljø- og sundhedsmæssige konsekvenser.
- Internationalt: Danmark skal styrke det Nordiske samarbejde, presse på for skærpet EU-lovgivning samt arbejde aktivt for en global og juridisk bindende aftale om plastik.

¹. I dette notat fokuserer vi på plastik, men det betyder ikke at vi vil behandle plastik "strengere eller hårdere" end andre materialer.

Baggrund for vores anbefalinger

Vi opstiller med dette notat fælles anbefalinger til en indsats for at reducere forbruget af plastik, og dermed undgå at plastik ender i natur og havmiljø eller i affaldsforbrænding. Vi anerkender, at plastik, til visse formål, er det bedste valg, og derfor er vores fokus på, hvordan vi nedsætter vores overforbrug af ressourcer som bl.a. plastik – specielt engangsprodukter og produkter med kort levetid. En reduktion i forbruget af plastik må dog ikke bare øge forbruget af et andet materiale, der heller ikke er ønskeligt. En kombineret indsats både på design af plastik og på affald er nødvendig for at opnå cirkulær økonomi for plastik, der ikke indeholder farlig kemi samt lavkvalitets engangsplastik. En sådan omstilling er nødvendig for at undgå klimakrise, rovdrift på ressourcer samt problematiske kemiske stoffer fremover.

I befolkningen er der stor opmærksomhed omkring plastik i naturen. Den opmærksomhed skal omsættes til handling, og her kræves en samlet strategi for, hvordan vi reelt reducerer forbruget af plastik og andre engangsprodukter. En rapport fra Det Europæiske Miljøagentur² viser, at kun 9 lande i Europa har en plan for forebyggelse af plastikaffald. Den nye *Sustainable Development Report*³ fra juni 2019 viser, at den danske indsats ift. implementering af verdensmål 12 og 14 (der handler om bæredygtig produktion og forbrug samt livet i havet) halter gevaldigt. Plastik og klima er uløseligt forbundet, da plastik bidrager til drivhusgasser gennem hele sin livscyklus - fra udvinding af råmaterialet til affaldsbehandling. Selv når plastik ender i havet og bliver til mikroplastik, bidrager det til drivhusgasudledningerne. Forsætter vi produktion og forbrug af plastik som nu, estimeres det, at de samlede drivhusgasudledninger fra plastik i 2050 vil udgøre 12 % af det globale kulstofbudget⁴. Der er behov for en langt mere omfattende og langsigtet indsats fra dansk side for at ændre de samfundsmønstre og den kultur, der understøtter vores sundheds- og miljøskadelige samt omkostningstunge produktions- og forbrugsadfærd.

Den tidligere regerings plastikhandlingsplan og den efterfølgende enstemmigt vedtagne samarbejdsaftale⁵ på plastikområdet fra starten af 2019 skal nu følges op med effektive virkemidler og konkrete initiativer. Vi skal kun anvende plastik, hvor det er det natur-, miljø- og klimamæssige bedste valg. Plastik skal have en værdi, så den samles ind og bruges til morgendagens plastik. I den tidligere regerings plastikstrategi var der afsat 50 millioner kr. over 4 år til at udmønte handlingsplanen. Midler der på ingen måde svarer til de udfordringer, vi står overfor. Produkter og systemer skal samtænkes for at løse udfordringerne med plastikspild og -forurening.

2. <https://www.eea.europa.eu/highlights/what-are-european-countries-doing>

3. https://s3.amazonaws.com/sustainabledevelopment.report/2019/2019_sustainable_development_report.pdf

4. <https://www.ciel.org/wp-content/uploads/2019/05/Plastic-and-Climate-FINAL-2019.pdf>

5. https://mfvm.dk/fileadmin/user_upload/MFVM/Nyheder/Enighed_om_samarbejde_om_plastik.pdf

Produkter og emballager

Anvendelse af en afgiftsstruktur til at opnå adfærdsændringer omkring smart design, der understøtter reduktion i materialespild og affaldsgenerering

Der er behov for smarte og intelligente afgifter på materialer (produkter og emballage), herunder plastik. Samtidig er der brug for investeringer i nye forretningsmodeller. Det skal provenuet fra de foreslåede afgifter bruges til. Afgifterne skal give incitament til at reducere forbruget af bl.a. plastik, særligt i engangsemballager og take-away/on-the-go fødevareremballager. Vi skal fremme et design af plastikprodukter og -emballager, der ikke skader vores miljø, og som kan indgå i den cirkulære økonomi. Der skal afgift på at producere den plastik, vi finder mest af i naturen, samt den plastik som ikke kan genbruges eller genanvendes effektivt. Det skal være langt mere attraktivt at producere plastikprodukter og emballager med pant og tilbagetagningsordninger end uden.

En emballageafgift må nødvendigvis være vægtbaseret, da vi skal begrænse mængden af materiale – bl.a. ønsker vi at modvirke unødvendig overemballage. Men en vægtbaseret afgift kan ikke stå alene, for afgiften må ikke give incitament til at producere produkter, der har kort holdbarhed eller emballager, der ikke kan genbruges. Det løses ved at supplere den vægtbaserede afgift med en afgift på produkter med kort holdbarhed. Dette afgiftssystem skal tænkes som en udvikling, der spiller ind i EU's kommende udvidede producentansvar (extended producer responsibility - EPR⁶) for plastikemballage i 2025, som netop omhandler differentierede afgifter (også kaldes eco-modulation), hvor "best practice"-design bliver belønnet, mens dårligt design pålægges en større afgift. Dermed skaber man en produktions-struktur, der primært arbejder aktivt på affaldsforebyggelse - og sekundært med affaldshåndtering.

Vi er opmærksomme på, at den daværende regering i 2013 afskaffede den vægtbaserede emballageafgift som et led i at lette "byrder på erhvervslivet". Vi mener dog, at man overvurderede den byrde, afgiften udgjorde. Samtidig foreslår vi, at virksomheder kan slippe for den nye afgift på produkter og emballager, hvis de indfører pant eller en anden effektiv tilbagetagningsordning, som alligevel højest sandsynligt bliver en del af EU's nye udvidede producent ansvar fra 2025. Her lægges der op til, at et produkt kan undtages fra kollektive ordninger, hvis man inden for egen sektor finansierer en genbrugsordning eller et retursystem som fx Dansk Retursystem.

6. <https://ieep.eu/publications/more-ambitious-extended-producer-responsibility-for-plastics-through-greater-eco-modulation-of-fees>

Vi skitserer her principperne for en afgiftsgraduering på produkter og emballager, hvor 1 er dem med højest afgift:

- 1 Produkter eller emballage, der indeholder miljø- og sundhedsskadelig kemi, og derfor ikke kan genbruges eller genanvendes til høj kvalitet.
- 2 Produkter eller emballage (makroplastik) der oftest ender i den danske natur. Jf. initiativet om etablering af national baseline ved systematisk monitorering og analyse i afsnittet om viden, dokumentation og indsatser)
- 3 Engangsemballage og anden engangsplastik, der ikke er omfattet af et pantsystem. Herunder en øget afgift på engangsindkøbsposer, ligegyldigt hvilket materiale de er lavet af. Også her skal det være en differentieret afgiftsstruktur, så emballager til fødevarer lavet i genbrugsemballager er billigere end fødevareremballager lavet til genanvendelse og af genanvendt plastik.
- 4 Al plastik, der ikke er designet til at kunne blive genbrugt eller genanvendt. Det betyder, at der skal afgift på, hvis flere materialer og komponenter blandes sammen, og dermed gør det umuligt eller urentabelt at adskille det. Det er bla. plastik, der i dag kun kan blive affaldsforbrændt eller deponeret (Derudover skal der udvikles og opsættes målfaktorer for genbrug samt måles på reel genanvendelse).
- 5 Afgift på materialer og produkter, der frigiver mikroplastik ved almindeligt brug. F.eks. dæk, vejstriber og kunstgræs baner. Afgiftsstrukturen skal rumme en differentiering, så der f.eks. ift. dæk er en høj afgift på lavkvalitets dæk. Desuden skal afgiftsstrukturen fremme de virksomheder, der laver kunstgræsbaner i et materiale, som ikke afgiver miljøskadelige og sundhedsskadelige stoffer. Derudover skal afgiften omfatte produkter, der er tilsat enhver form for mikroplastik.

Systemer og infrastruktur

Der skal investeres i systemer og infrastruktur, der kan cirkulere og håndtere produkter og emballage:

- Fokus på reduktion af brug af plastik, især ved understøttelse og udvikling af nye forretningsmodeller for genbrugssystemer, med mål om 50 % reduktion i 2025 på plastikemballage og plastik take-away beholdere, samt mål om 80% reduktion på samme produkter i 2030.
- Udvikling af nye forretningsmodeller for genbrugssystemer med fokus på økonomisk investering, interessentinddragelse af offentlige og private aktører, test og pilotforsøg.
- National forebyggelsesplan for plastikaffald og affald generelt.
- Krav og "best practice" til offentlige indkøb af plastik samt engangsprodukter og materialer.
- Investering i og krav til kommunerne om ensartet indsamling og sortering af husholdningsaffaldet, hvor der er fokus på aftagerens ønsker og krav til kvalitet og sortering. Der er ikke tale om ensretning for ensretningens skyld, men fokus på kvalitet i genanvendelsen.
- Sikre at frasorteret plastik bliver til ny plastik, og i forlængelse heraf sikre øget kvalitet af plastik til genanvendelse.
- Forbud mod opførelse af nye affaldsforbrændingsanlæg samt plan for udfasning af affaldsforbrændingskapacitet.

Plastikforurening: Viden, dokumentation og indsatser

Det danske plastikcenter under Miljøstyrelsen skal have tilført flere ressourcer, så det reelt bliver et videnscenter med fokus på plastikforureningens miljø- og sundhedsmæssige konsekvenser:

- Monitorering (jf. punkt 2. under produkter og emballager): Indsamle data til at etablere baseline for forbruget af plastikemballage og plastik take-away beholdere (skal være igangsat inden for de næste to år, mener vi)
- Mikro- og nanoplastik: Indsatser og forskning om udbredelse i fødekæden og sundhedsskadelige effekter.
- Mikroplastik som plastik pellets fra industrien skal defineres som et råstof, og udledning fra dem skal indgå i tilsynspunkterne under kommunernes miljøtilsyn af virksomheder.
- Etablering af en bred aktørkreds om plastik pellets produktion, håndtering og transport med henblik på et pilotprojekt om en forsyningskædetilgang⁷ og "best practice".
- Krav til maksimum indhold af mikroplastik i slam, der udbringes på landbrugsjord⁸. Mere viden om andelen af mikroplastik i slam.

7. <https://plasticchange.dk/knowledge-view/industrispild-plastikforurening-i-danmark/>

8. I dag findes kun regler for "synlige urenheder" i slam m.v.

Internationalt

- Danmark skal arbejde aktivt for en juridisk bindende, global aftale om at stoppe plastikforureningen. En ambitiøs aftale, der sikrer:
 - 1 *Reduktion af produktion og forbrug.*
 - 2 *Øget genbrug.*
 - 3 *Sortering, indsamling og bedre kvalitet i genanvendelse (som kun kan opnås, hvis man designer produkter og emballager bedre og mere ensartet). Det vil sige en aftale, der adresserer hele plastikkens cirkulation i værdikæden.*
- Danmark skal fortsat arbejde på at styrke det Nordiske samarbejde på plastikområdet, høste af nabolandenes erfaringer og sammentænke ressourcer på tværs.

Vi står selvfølgelig til rådighed, hvis der ønskes en yderligere drøftelse af vores ønsker og anbefalinger til det videre arbejde med plastikområdet.

På vegne af:

Det Økologiske Råd

Christian Ege, *Seniorkonsulent*

WWF Verdensnaturfonden

Malene Møhl, *Corporate Partnership Manager*

Danmarks Naturfredningsforening

Sine Beuse Fauerby, *Energi- og miljøpolitisk seniorrådgiver*

Plastic Change

Anne Aittomaki, *Strategisk Direktør*